

Economia i pime a les comarques de Lleida

Juny 2016

Resum executiu

- Al 2012, el VAB de les comarques de Lleida va ser de 9.593 milions d'euros. El 7,4% correspon al sector primari, 21,2% a la indústria, 7,3% a la construcció i 64,2% als serveis. Això dona a l'agricultura, indústria i construcció un major pes relatiu al territori que al conjunt del país.
- A la indústria, destaca el pes relativament més alt que a Catalunya, en el seu conjunt, de dos blocs industrials: les indústries extractives, energia, aigua i residus, d'una banda, i alimentació, tèxtil, fusta, arts gràfiques, química i cautxú, de l'altra.
- El menor pes relatiu dels serveis s'explica per una menor importància de la indústria hostalera, de les activitats financeres i assegurances; i de les activitats immobiliàries, tècniques i administratives. El comerç té un pes similar a la mitjana, i l'administració pública i altres serveis tenen un pes lleugerament superior.
- A nivell agregat, la renda per càpita de les comarques lleidatanes se situa en el 90% de la mitjana catalana.
- Al 2015 hi havia 156.661 persones afiliades a la Seguretat Social, un 9,3% menys que al 2008. Aquesta caiguda ha estat més acusada que en el conjunt català.
- Els autònoms representen el 23,9% dels afiliats (per sobre del 18,3% a Catalunya). Durant els anys de crisi els centres de treball han augmentat la seva dimensió mitjana.
- Les comarques lleidatanes presentaven una taxa d'atur del 13,5% a finals del 2015, inferior a la mitjana catalana en 2,5 punts percentuals. Pel que fa a l'estacionalitat trimestral, la variabilitat ha augmentat més que al conjunt de Catalunya.
- A les comarques de Lleida hi havia, al 2013, unes 5.400 societats pimes que van presentar els seus estats comptables al Registre mercantil. A partir d'aquestes dades es conclou que la facturació per societat és un 17% inferior a la del conjunt de Catalunya, que la productivitat per treballador és inferior en un 14,6%, però que la rendibilitat financera (resultat abans d'impostos/patrimoni net) va ser del 4%, lleugerament superior a la catalana (3,8%).
- Com a necessitats del territori, PIMEC Lleida reclama millores en les infraestructures de transport, proposa impulsar una millor utilització de les infraestructures actuals, reclama millores en la qualitat dels serveis als polígons industrials, destaca la necessitat de millores en l'àmbit formatiu i ocupacional, alerta dels efectes de l'ordenament comercial previst, i demana millores en la promoció econòmica i també en les relacions entre pimes i administració.

0 Introducció

Catalunya és un país econòmicament molt divers des d'una perspectiva territorial, i per això ens ha semblat oportú iniciar una sèrie d'informes que recullin els principals indicadors econòmics, de les pimes i de les seves necessitats, a nivell de cada territori.

En aquest primer INFORMES territorial, el document analitza les comarques lleidatanes a partir del Pla territorial general de Catalunya i de l'organització interna de PIMEC, incloent en aquesta demarcació l'Alta Ribagorça, Alt Urgell, Garrigues, Noguera, Pallars Jussà, Pallars Sobirà, Pla d'Urgell, Segarra, Segrià, Urgell i Vall d'Aran. Concretament, oferim informació sobre la riquesa que es genera en aquestes comarques, el seu mercat de treball, sector exterior, nombre de pimes, els seus resultats econòmics i, per tancar l'informe, recollim les necessitats específiques més rellevants de la demarcació formulades per PIMEC Lleida.

1 Magnituds socioeconòmiques bàsiques

Les onze comarques de Ponent i Pirineu ocupen el 33,7% de la superfície del país i acollien el 5,6% de la població catalana al 2015, el que dona la densitat de població més baixa de les demarcacions catalanes (Taula 1). Entre 2008 i 2015, el nombre d'habitants va créixer un 2,3%, tres dècimes per sobre de la mitjana catalana.

Taula 1. Habitants, superfície i densitat de població. 2015

	Població (nombre)	Superfície (Km²)	Densitat (hab./Km²)
Alt Urgell	20.695	1.448	14,3
Alta Ribagorça	3.884	427	9,1
Garrigues	19.342	798	24,3
Noguera	39.109	1.784	21,9
Pallars Jussà	13.609	1.343	10,1
Pallars Sobirà	7.060	1.378	5,1
Pla d'Urgell	37.053	305	121,4
Segarra	22.647	723	31,3
Segrià	209.324	1.397	149,9
Urgell	36.308	580	62,6
Vall d'Aran	9.926	634	15,7
Comarques lleidatanes	418.957	10.815	38,7
Catalunya	7.508.106	32.108	233,8

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat

Al 2012, últim any amb dades oficials disponibles, el VAB generat a les comarques lleidatanes es xifrava en 9.593 milions d'euros (Taula 3).

El PIB per habitant al 2012 es xifra en 25.000€ (26.300€ al 2008). En relació a la resta de Catalunya, el PIB per habitant se situa, de manera força estable en el temps, lleugerament per sobre del 90% de la mitjana catalana, és a dir, un 10% per sota. Aquesta proporció queda recollida en la Taula 2, on figuren les dades corresponents al període 2008-2012. A la banda alta del territori hi trobem la Vall d'Aran i la Segarra, que han mantingut una tendència creixent. En contraposició, les comarques amb menys generació de riquesa per habitant eren, al 2012, les Garrigues i l'Alt Urgell.

Taula 2. PIB per càpita a les comarques lleidatanes (índex base Catalunya=100*)

	2008	2009	2010	2011	2012
Val d'Aran	129,6	134,3	142,1	122,5	128,7
Segarra	90,6	90,5	93,5	101,1	103,9
Alta Ribagorça	107,6	114,1	120,3	95,3	95,3
Segrià	91,2	92,3	90,9	92,8	92,7
Pallars Sobirà	100,8	105,8	106,7	89,9	92,3
Pla d'Urgell	95,3	96,4	95,5	86,1	88,1
Urgell	84,8	85,0	85,5	88,8	84,3
Noguera	78,2	81,2	79,8	82,6	81,2
Pallars Jussà	82,3	86,7	88,8	74,8	80,1
Alt Urgell	81,3	83,1	83,9	69,4	72,2
Garrigues	73,1	80,7	78,4	65,6	70,0
Comarques lleidatanes	90,2	92,0	91,8	90,1	90,5

*Majors valors de l'índex mostren un major PIB per càpita en relació a la mitjana catalana

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat

Per comarques, més de la meitat de la generació de la riquesa del territori es concentra al Segrià, que compta amb una economia més enfocada als serveis que no pas a la indústria, com també succeeix a l'Alt Urgell i la Vall d'Aran.

En conjunt, les comarques lleidatanes destaquen per la seva especialització en el sector primari, molt per sobre de la mitjana catalana (i amb un pes semblant a la construcció), sent especialment rellevants els casos de la Noguera, les Garrigues i el Pla d'Urgell. Quant a la indústria, destaca clarament el cas de la Segarra, on més de la meitat del VAB es genera en aquest sector; i també el fet que, en conjunt, les comarques lleidatanes són més industrials (21,1% del VAB) que el conjunt de Catalunya (19,5%) (Taula 3).

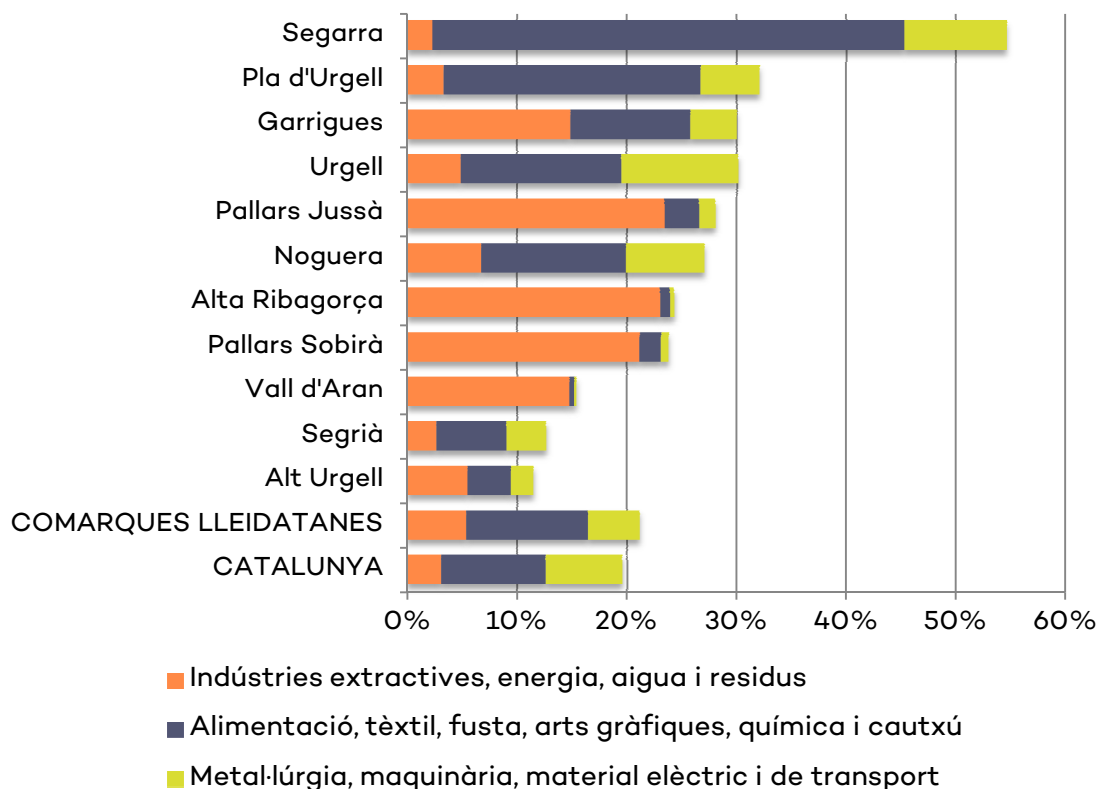
Existeix una notable heterogeneïtat dels pesos dels subsectors econòmics per comarques, tant en la indústria (Gràfic 1) com en els serveis (Gràfic 2).

Taula 3. Distribució del VAB per grans sectors. 2012 (% sobre el VAB total i milions d'euros)

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total (M€)
Segrià	5,8%	12,6%	7,3%	74,2%	4.903
Pla d'Urgell	12,4%	32,1%	7,4%	48,1%	833
Noguera	15,8%	27,1%	7,3%	49,8%	824
Urgell	8,5%	30,1%	7,3%	54,1%	790
Segarra	5,4%	54,7%	4,2%	35,7%	613
Alt Urgell	2,5%	11,5%	9,0%	77,0%	389
Garrigues	15,1%	30,0%	7,4%	47,5%	358
Vall d'Aran	0,2%	15,4%	9,1%	75,3%	328
Pallars Jussà	6,2%	28,0%	7,4%	58,2%	282
Pallars Sobirà	1,6%	23,8%	10,5%	63,8%	173
Alta Ribagorça	0,9%	24,3%	7,3%	67,5%	100
Comarques lleidatanes	7,4%	21,2%	7,3%	64,2%	9.593
Catalunya	0,9%	19,5%	5,9%	73,7%	191.780

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat

Gràfic 1. Distribució del VAB industrial per subsectors d'activitat. 2012 (% sobre el VAB comarcal)

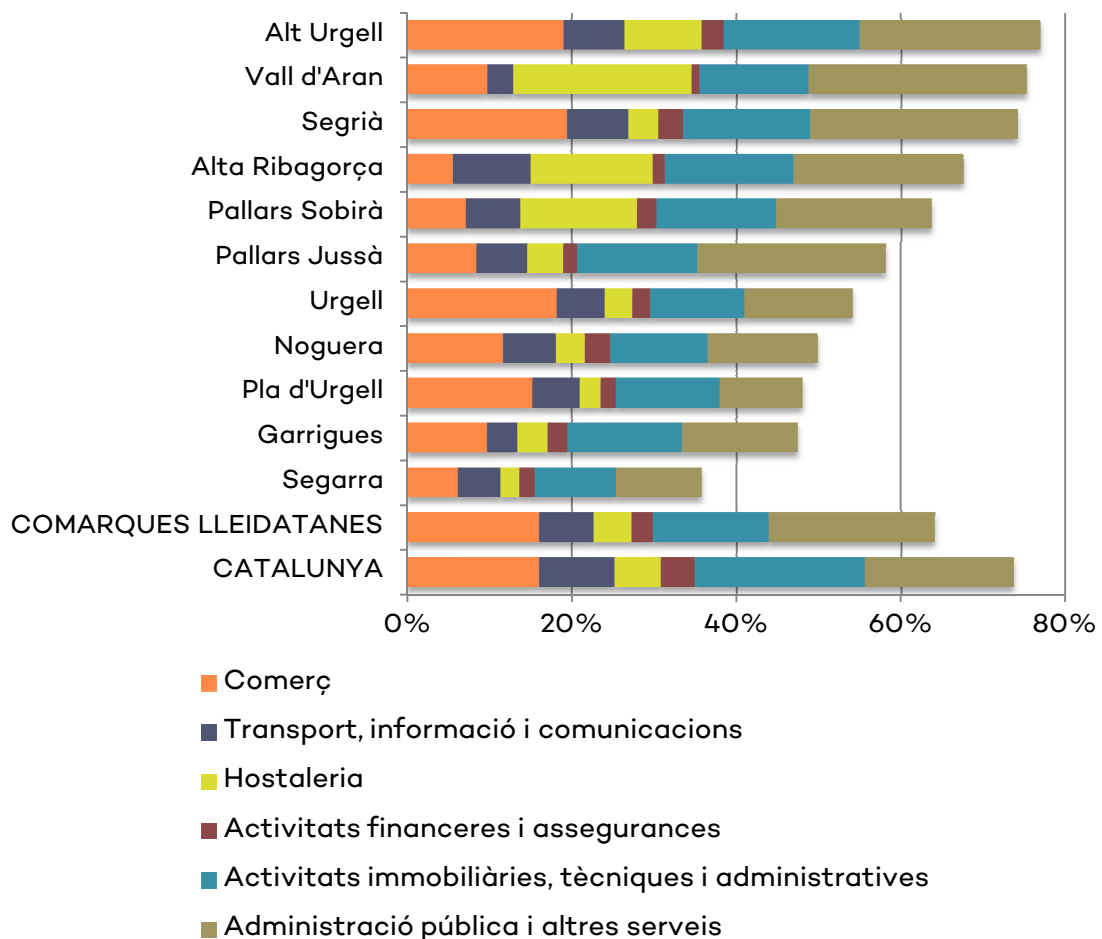

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat

La preponderància de la Segarra en l'àmbit industrial s'explica pel seu elevat pes del bloc alimentació, tèxtil, fusta, arts gràfiques, química i cautxú. En indústries extractives, energia, aigües i residus destaquen les comarques situades més a l'extrem nord-oest (els dos Pallars i l'Alta Ribagorça), mentre que en els subsectors metal·lúrgic, maquinària, material elèctric i transport tenen un pes relativament elevat la Segarra i l'Urgell.

Els serveis tenen un pes relativament baix a les comarques lleidatanes (gràfic 2), que només superen el conjunt català en administració i altres serveis. Cal destacar, però, que les comarques situades al nord-oest (Vall d'Aran, Alta Ribagorça, Pallars Sobirà) presenten un pes elevat del VAB en hostaleria, sens dubte influït per la presència del turisme de muntanya.

Gràfic 2. Distribució del VAB de serveis per subsectors d'activitat. 2012 (% sobre el VAB total)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat

2 Mercat de treball

A desembre de 2015 hi havia a les comarques de Lleida 156.661 afiliats sumant el règim general, els règims especials i els treballadors autònoms. Així, les comarques lleidatanes representaven al 2015 el 5,3% de les afiliacions a la Seguretat Social de Catalunya (tres dècimes per sota del pes que representa la població).

Des del 2008 l'afiliació ha baixat en més de 16.000 persones (-9,3%, amb una caiguda 2,7 punts més forta que al conjunt del país) (Taula 4). Com observàvem en el cas del VAB, destaca el pes relatiu en el nombre d'afiliats del sector primari, 6,6 punts per sobre del conjunt català.

Taula 4. Afiliació al règim general, règim especial de la mineria i el carbó i règim especial de treballadors autònoms a la Seguretat Social per seccions d'activitat a les comarques lleidatanes

	2008		2015		08-15
	Nombre	Pes	Nombre	Pes	Variació
Agricultura, ramaderia i pesca	12.896	7,5%	12.118	7,7%	-6,0%
Indústries extractives	432	0,3%	176	0,1%	-59,3%
Indústries manufactureres	23.689	13,7%	20.168	12,9%	-14,9%
Energia elèctrica i gas	504	0,3%	453	0,3%	-10,1%
Aigua, sanejament i gestió de residus	1.168	0,7%	1.243	0,8%	6,4%
Construcció	21.910	12,7%	11.920	7,6%	-45,6%
Comerç a l'engròs i al detall	32.015	18,5%	29.725	19,0%	-7,2%
Transport i emmagatzematge	8.476	4,9%	8.356	5,3%	-1,4%
Hostaleria	11.827	6,8%	12.051	7,7%	1,9%
Informació i comunicacions	2.006	1,2%	2.297	1,5%	14,5%
Activitats financeres i d'assegurances	3.412	2,0%	2.850	1,8%	-16,5%
Activitats immobiliàries	640	0,4%	616	0,4%	-3,8%
Activitats professionals i tècniques	6.335	3,7%	5.949	3,8%	-6,1%
Activitats administratives i auxiliars	7.889	4,6%	7.830	5,0%	-0,7%
Adm. pública, defensa i SS obligatòria	13.514	7,8%	13.571	8,7%	0,4%
Educació	5.829	3,4%	6.581	4,2%	12,9%
Activitats sanitàries i serveis socials	12.476	7,2%	13.460	8,6%	7,9%
Activitats artístiques i d'entreteniment	2.760	1,6%	2.920	1,9%	5,8%
Altres serveis	4.790	2,8%	4.236	2,7%	-11,6%
Activitats de les llars	110	0,1%	139	0,1%	26,4%
Organismes extraterritorials	0	0,0%	2	0,0%	
Total	172.678	100,0%	156.661	100,0%	-9,3%

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Observatori d'Empresa i Ocupació

El detall comarcal (Taula 5) ens mostra que la caiguda del nombre d'afiliats durant els anys de crisi ha estat generalitzada a tot el territori i que s'han perdut relativament més llocs de treball que en el conjunt català.

Taula 5. Afiliació al règim general, règim especial de la mineria i el carbó i règim especial de treballadors autònoms a la Seguretat Social per comarques

	2008 (nombre)	2015 (nombre)	Variació 08-15
Alt Urgell	6.878	5.831	-15,2%
Alta Ribagorça	1.465	1.218	-16,9%
Garrigues	6.325	5.352	-15,4%
Noguera	12.792	11.615	-9,2%
Pallars Jussà	4.338	3.664	-15,5%
Pallars Sobirà	2.423	2.257	-6,9%
Pla d'Urgell	14.429	12.579	-12,8%
Segarra	9.742	9.432	-3,2%
Segrià	95.032	87.328	-8,1%
Urgell	13.724	11.746	-14,4%
Val d'Aran	5.530	5.639	2,0%
Comarques lleidatanes	172.678	156.661	-9,3%
Total Catalunya	3.165.509	2.955.824	-6,6%

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Observatori d'Empresa i Ocupació

Els comptes de cotització de la Seguretat Social¹ permeten aproximar-nos al comportament per dimensió d'empresa: més d'una cinquena part de l'afiliació correspon a autònoms; els centres de treball amb assalariats han augmentat lleugerament la seva dimensió mitjana entre 2008 i 2015 pel fet que els centres de cotització de menor dimensió han perdut més afiliats que els de major dimensió.

Taula 6. Afiliació al règim especial de treballadors autònoms i als règim general i especial de la mineria i el carbó per dimensió del centre de cotització a les comarques lleidatanes

	2008		2015		08-15 Variació
	Nombre	Pes	Nombre	Pes	
Autònoms	43.266	25,1%	37.500	23,9%	-13,3%
Fins a 5 treballadors	26.529	15,4%	23.754	15,2%	-10,5%
De 6 a 50 treballadors	54.039	31,3%	45.798	29,2%	-15,3%
De 51 a 250 treballadors	28.981	16,8%	28.180	18,0%	-2,8%
251 i més treballadors	19.863	11,5%	21.429	13,7%	7,9%
Total	172.678	100,0%	156.661	100,0%	-9,3%

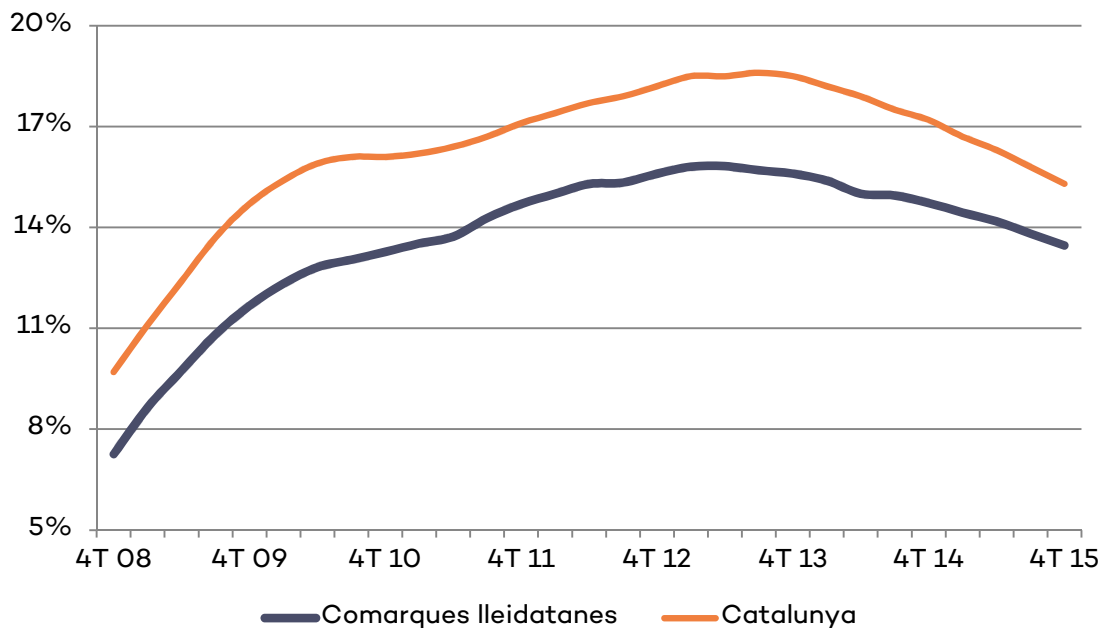
Font: Elaboració pròpia a partir de l'Observatori d'Empresa i Ocupació

La taxa d'atur registrat² a les comarques de Lleida és estructuralment més baixa que la del conjunt de Catalunya. Al 2015 se situava en el 13,5% de mitjana anual, i durant els anys de crisi l'atur ha evolucionat de forma similar a com ho ha fet en tot l'àmbit català, però sempre 2,5 punts per sota (Gràfic 3).

¹ Una empresa pot tenir diversos comptes de cotització si té múltiples centres de treball.

² Nombre de persones registrades a l'atur entre la suma d'aturats i afiliats a la Seguretat Social.

Gràfic 3. Mitjana anual de la taxa d'atur registral

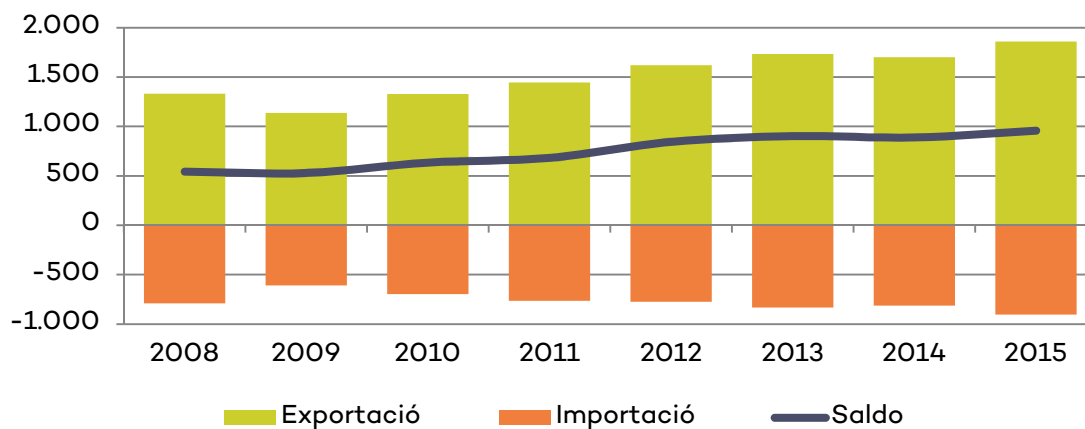

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Observatori d'Empresa i Ocupació

3 Exportacions i importacions a les comarques lleidatanes

Al 2015, la província de Lleida va exportar per valor de 1.331 milions d'euros i va importar per 788 milions. D'aquesta manera el saldo comercial va ser de 542 milions d'euros, amb una taxa de cobertura del 206%. Les comarques lleidatanes es caracteritzen pel fet que són una de les regions espanyoles amb millor relació entre exportacions i importacions. A més, aquest saldo ha millorat en els darrers anys gràcies a un major increment de les exportacions que de les importacions.

Gràfic 4. Exportacions, importacions i saldo a la província de Lleida (milions d'euros)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ICEX

En relació a l'activitat internacional, cal dir que 2.625 empreses lleidatanes van exportar durant el 2015, i 2.106 empreses van importar en un grau o altre. S'ha produït una tendència a l'alça en el nombre d'empreses exportadores des del 2010. Pel que fa al nombre d'empreses importadores, es va reduir fins al 2012 i s'ha incrementat sensiblement de llavors ençà.

4 Resultats microeconòmics de l'empresa lleidatana

Al 2013, segons dades de l'*Anuari de la pime catalana*³, i a partir de la informació dipositada al Registre Mercantil per 5.476 societats de la província de Lleida (488 del sector primari, 723 de la indústria, 858 de la construcció i 3.407 dels serveis) es constaten els punts següents:

- la rendibilitat financera de les pimes lleidatanes es va xifrar en el 4,0%, lleugerament superior al conjunt de Catalunya (3,8%).
- les pimes lleidatanes tenen una facturació mitjana inferior al conjunt català, com també ho és el pes del VAB sobre els ingressos.
- la productivitat, el VAB generat per treballador, és de 37.356€, bastant inferior a la mitjana catalana (43.800€).
- el pes de les despeses de personal sobre el VAB és del 75,9%, inferior al del conjunt de Catalunya (79,9%).

Taula 7. Rendibilitat, ingressos, VAB i productivitat a la província de Lleida. 2013

	Rendibilitat financera	Ingressos d'explotació per empresa	VAB sobre ingressos d'explotació	VAB per treballador	Despeses de personal sobre VAB
Primari	7,2%	1.293.493	17,7%	40.271	54,4%
Indústria	4,0%	1.922.399	25,2%	43.059	73,0%
Construcció	-1,2%	561.921	33,2%	31.730	90,3%
Serveis	4,8%	1.271.008	21,8%	36.352	77,1%
Total comarques lleidatanes	4,0%	1.247.913	22,9%	37.356	75,9%
Total Catalunya	3,8%	1.502.600	26,8%	43.771	79,9%

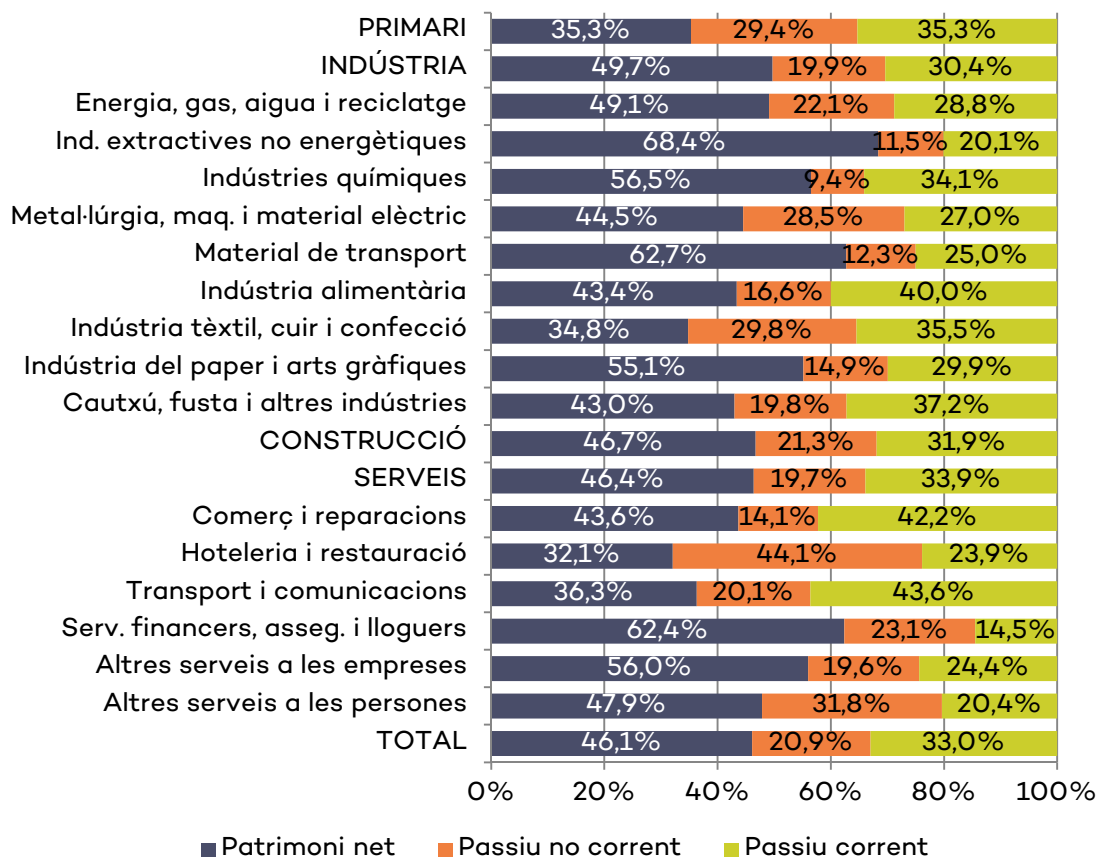
Font: PIMEC (2015)

Pel que fa al balanç, l'estructura de passiu de les empreses lleidatanes queda recollit al Gràfic 3. Com es pot observar, en conjunt, el patrimoni net representa el 46% del passiu total, repartint-se la resta en passiu exigible a llarg termini (21%) i a curt termini (33%). Es tracta d'una estructura similar a la del conjunt

³ <http://observatori.pimec.org/ca/anuaris>

català, tot i que amb un pes relativament menor del patrimoni net i del passiu no corrent.

Gràfic 5. Estructura del passiu de les pimes lleidatanes. 2013

Font: PIMEC (2015)

5 Necessitats del territori

Tenint en compte les característiques concretes del territori i la interacció entre PIMEC Lleida i les pimes de la demarcació, a continuació es presenten alguns aspectes en què caldria incidir per tal d'impulsar l'activitat econòmica de les comarques lleidatanes.

5.1 Millorar les infraestructures de transport

Les infraestructures de transport, tant intercomarcals com amb la resta de l'Estat, França, o la resta de territoris catalans tenen una especial rellevància. Cal millorar les connexions, sobretot l'N-230, que enllaça amb França per Viella, i que és una de les vies més perilloses de l'Estat i té problemes de congestió. De la mateixa manera, calen millores en vies com l'N-240 per connectar les comarques lleidatanes i la resta de l'Estat. També són necessàries connexions ràpides i econòmicament competitives amb els principals centres econòmics

del país i amb les portes d'entrada i sortida que són els ports de Barcelona i Tarragona. Per aquest motiu cal millorar-ne els serveis de transport públic de passatgers i abaratir les vies d'alta velocitat per al trànsit privat. També és necessari millorar la freqüència i competitivitat en preu dels serveis ferroviaris de mercaderies i coordinar-los amb l'alta velocitat. En aquest sentit, cal connectar les comarques lleidatanes amb el Corredor Mediterrani per accedir de forma competitiva als mercats potencials que enllaçarà aquesta infraestructura.

5.2 Suport a la indústria

La indústria té un paper important al territori com ho demostra el seu major pes que al conjunt de Catalunya. Aquest potencial es podria explotar encara més perquè hi ha oferta de sòl industrial, però per això cal millorar els serveis dels polígons, especialment tenint en compte les càrregues tributàries que alguns suporten, ja que presenten deficiències en serveis com ara fibra òptica, accessos, il·luminació, seguretat i qualitat de l'asfalt. També caldria avaluar els costos tributaris i administratius de tal manera que no desincentivin l'activitat al territori. Per aquest motiu, des de PIMEC Lleida es demana una aposta per part de les administracions per impulsar l'activitat industrial facilitant la instal·lació i funcionament de les pimes industrials al territori.

En aquest sentit, sovint hi ha la percepció que la falta de suport redueix la capacitat de les empreses de Lleida per competir en mercats potencials com el de la franja, com a conseqüència, entre altres, d'unes condicions més avantatjoses per a la instal·lació d'empreses i dels seus menors costos.

5.3 Ajustar formació i ocupació

En l'àmbit del mercat de treball, les pimes lleidatanes es troben amb dificultats a l'hora d'aconseguir certs perfils professionals. Entre d'altres, les pimes manifesten mancances en personal qualificat a la metal·lúrgia, la restauració, el manteniment o en certs perfils tecnològics. Per aquest motiu es considera que cal la col·laboració entre agents formatius i empresarials a fi i efecte d'ajustar l'oferta i la demanda de qualificacions professionals. Al mateix temps, cal impulsar la qualitat formativa, per exemple, millorant els recursos que permetin augmentar l'ocupabilitat dels oferents de treball.

5.4 Major sensibilitat administrativa envers les pimes

PIMEC Lleida percep sovint en l'actuació pública una falta de sensibilitat envers les pimes a l'hora de dissenyar els programes de promoció econòmica. No hi ajuda l'elevat nombre d'organismes públics en aquest àmbit, fet que dificulta a les empreses accedir als possibles serveis, programes o ajuts. Les dificultats són especialment rellevants per a col·lectius en què els tràmits burocràtics suposen uns costos relativament elevats, com succeeix a les empreses de menor dimensió. Per això caldria millorar l'eficiència en la utilització dels

recursos destinats a la promoció econòmica i facilitar-ne l'accés a les pimes. En aquest sentit, demanem una finestreta única per als tràmits exigits per part de l'administració i que en els casos de contractació pública es divideixin en lots per tal de tenir en compte la realitat empresarial de la demarcació.

5.5 Racionalitzar l'ordenament comercial

Cal que l'oferta comercial sigui adequada a les necessitats del territori. En aquest sentit, la previsió d'alguns projectes de grans superfícies comercials probablement siguin excessius per la demanda existent. La instal·lació de grans superfícies comercials no és necessàriament perjudicial, però hauria de fer-se d'acord amb les necessitats reals i potencials, és a dir, segons la demanda prevista. I també cal tenir en compte la seva ubicació per tal d'evitar fluxos innecessaris o excessius des del centre cap a la perifèria de les ciutats, amb l'impacte que això pot tenir sobre les ciutats i els seus barris.

5.6 Aprofitar els potencials econòmics

Més enllà de la riquesa que actualment generen les comarques lleidatanes, es disposa d'infraestructures que podrien impulsar l'activitat econòmica del territori com l'aeroport de Lleida, potencial via per a l'exportació de mercaderies. Això comportaria desenvolupar una plataforma logística en paral·lel a l'aeroport. A més, aquesta infraestructura té altres potencialitats com la utilització de l'aeroport com a escola d'aviació o oferir altres serveis per al sector de l'aviació.